

BUDŽET

7. deo knjige

POJAM I FUNKCIJE BUDŽETA

- Pojam i definicije budžeta (**budžet je godišnji pravno – finansijski akt države kojim se predviđaju i prethodno odobravaju, u zakonskom obliku, prihodi i rashodi države**).
- Obeležja budžeta (planski akt, akt predviđanja, kontrolni akt u ekonomsko – operativnom smisu, periodičnost budžeta).
- Ekonomsko-finansijska obeležja budžeta (**javne potrebe tj. rashodi se predviđaju pojedinačno prema nameni, a prihodi po izvorima i visina istih**);
- Politika javnih rashoda predstavlja neophodno sredstvo u procesu ostvarivanja dugoročnih ciljeva privrednog razvoja.

- **Budžet pokazuje** koliko koštaju javne potrebe, koji je to deo društvenog proizvoda i koliko to košta po glavi stanovnika.
- **Socijalna komponenta budžeta** obuhvata različite vidove socijalnih izdataka, izdatke namenjene razvoju obrazovanja i nauke, izdatke za finansiranje stambene izgradnje, i komunalne privrede.
- **Politička obeležja budžeta** (sastavni deo političkih programa političkih partija, model vođenja poreske politike je važan građanima).
- **Pravna obeležja budžeta** (pravni akt, donosi se u formi zakona).
- **Specifične funkcije budžeta** (centralna kategorija ekonomske politike, odnosi oko 50% društvenog proizvoda, utiče na uslove privređivanja i na materijalni položaj budžetskih korisnika).

BUDŽETSKA NAČELA

(primenjuju se pri izradi i izvrđenju budžeta)

Zadatak budžetskih načela je da budžet učine racionalnim, preglednim i efikasnim, pogodnim za obavljanje kontrole nad njim i praćenje njegove realizacije.

1) Statička načela (odnose se na sadržaj i formu budžeta)

- a) načelo budžetske potpunosti (univerzalnosti), zahteva da budu uneti svi prihodi i rashodi države, jer predstavlja ogledalo cele finansijske privrede
- b) načelo budžetskog jedinstva – jedinstveni dokument – (nema dvojnog budžeta, aneksionog i sl., omogućava ravnomereno zadovoljavanje javnih potreba
- c) načelo budžetske jasnoće (preglednosti)- transparentnosti
- d) načelo zabrane izmene i prekoračenja budžetskih sredstava
- e) načelo budžetske specifikacije (prihodi po izvorima, rashodi po nameni).
- **Budžet se deli** na delove, razdele, glave, partije, pozicije i subpozicije.

2) Dinamička načela (odnose se na budžetsku proceduru-sastavljanje, utvrđivanje i izvršenje budžeta)

- a) načelo realnosti (minimalna razlika između predviđenih iznosa i ostvarenih)
- b) načelo bužetske ravnoteže (deficit i suficit).
- c) načelo javnosti (javni akt)
- d) načelo prethodnog odobravanja budžeta-jednogodišnjost budžeta
- e) načelo štednje budžetskih sredstava (racionalno korišćenje sredst.)

VRSTE BUDŽETA

- **Kriterijumi za podelu budžeta:**
  - - **prema stepenu razvoja i društvenoj strukturi zemlje** (budžeti relativno razvijenih zemalja, budžeti zemalja u tranziciji i budžeti relativno nerazvijenih zemalja).
  - - **prema vremenu njihovog donošenja** (**redovni** – donet pre početka godine na koju se odnosi, **naknadni** – donet po isteku roka za donošenje tj. u toku godine važenja budžeta, politički su razlozi, neslaganja u parlamentu).
  - - **prema homogenosti budžeta** – razlozi političkog i privrednog karaktera izazivaju potrebu da se odstupi od stroge primene jedinstvenog budžeta, pa se zbog toga finansiranje pojedinih potreba vrši vanrednim, aneksionim budžetima.

IZRADA, DONOŠENJE I IZVRŠENJE BUDŽETA

1. Faze izrade i donošenja budžeta

- a) planiranje budžeta (organi uprave daju budžetsku inicijativu, prate stanje u privredi, znaju svoje potrebe, imaju obavezu izvršenja budžeta), ministar finansija donosi opšta uputstva za nacrt budžeta
- b) priprema i utvrđivanje predloga budžeta (ministarstvo finansija predlaže Vladi RS)
- c) usvajanje budžeta –Skupština RS

2. **Izvršenje budžeta** (naplata prihoda, njihova raspodela na korisnike i trošenje tih sredstava) i organi nadležni za izvršenje budžeta (naredbodavni organi – ministri, državni sekretari i drugi funkcioneri i računopolagači – rukovodioci finansijskih poslova).

3. **Završni račun budžeta je** instrument vršenja redovne kontrole izvršenja budžeta u celini, a završni račun budžeta se izrađuje krajem budžetske godine.

4. Budžetska kontrola i revizija budžeta

FONDOVI I BUDŽETSKI SISTEM SRBIJE

1. Fondovi u Srbiji

- a) **Pojam i vrste fondova** –finansiranje javnih rashoda je moguće i putem fondova. Fond je skup novčanih sredstava sa unapred određenom svrhom. Budžetski fondovi (fond za vode, fond za šume, fond za poljoprivredno zemljište, fond za puteve – Direkcija za puteve, fond za geološka istaživanja i republički fond za razvoj).
- b) **Finansiranje društvenih potreba** posredstvom organizacija obaveznog socijalnog osiguranja
- c) **Prihodi fondova** i potrebe koje se iz njih finansiraju
  - - Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje
  - - Zavod za zdravstveno osiguranje
  - - Nacionalna služba za zapošljavanje

Budžetski sistem Srbije

- Zakon o budžetskom sistemu – reguliše budžetski sistem Srbije, koji se bavi regulisanjem javnih finansija RS
- **Budžetski sistem Republike Srbije čine:**
  - Budžet republike
  - Budžet autonomne pokrajine
  - Budžet grada Beograda
  - Budžet gradova (u Srbiji 23 grada)
  - Budžeti opština (u Srbiji 150 opština)
  - Budžetki planovi organizacija obaveznog socijalnog osiguranja

Zakon o budžetskom sistemu Republike Srbije

- **Zakon o budžetskom sistemu jedinstveno uređuje** planiranje, pripremu, donošenje i izvršenje budžeta Republike Srbije i budžeta teritorijalne autonomije i lokalne samouprave.
- **Zakon o budžetskom sistemu je** pravni akt koji reguliše upravljanje javnim finansijama u Srbiji, uređuje funkcionisanje institucija i procedura u skladu sa najvišim međunarodnim standardima i praksom.
- **Budžet uređuje** i zaduživanje i izdavanje garancija Republike, lokalnih vlasti i organizacija obaveznog socijalnog osiguranja kao i budžetsko računovodstvo i izveštavanje.
- **Zakon o budžetskom sistemu uveo novine** u kategorijalni aparat kao što su trezor, direktni i indirektni korisnici budžetskih sredstava i kvote

TREZOR

- **Trezor predstavlja** organizacionu jedinicu u sastavu Ministarstva finansija nadležnog za poslove finansija. Trezor označava zatvoreno, obezbeđeno mesto (prostoriju) koja služi za čuvanje različitih vrednosti poput novca, plemenitih metala, HOV, dragocenosti. Trezor je naziv i za državne i druge blagajne.

Trezor ima više funkcija:

- Finansijsko planiranje,
- Upravljanje finansijskim sredstvima države
- Kontrola rashoda
- Upravljanje dugom i garancijama
- Budžetsko računovodstvo i izveštavanje i
- Upravljanje finansijskim informacionim sistemom.

Direktni i indirektni korisnici budžetskih sredstava

- **Direktni korisnici budžetskih sredstava** jesu organi i organizacije Republike, odnosno lokalnih organa vlasti koji se po pravilu pojavljuju kao nosioci razdela u godišnjim budžetima.
- **Indirektni korisnici budžetskih sredstava su:** pravosudni organi, ustanove osnovane od strane Republike, odnosno lokalne vlasti, nad kojima osnivač vrši zakonom utvrđena prava u pogledu upravljanja i finansiranja, kao i fondovi i direkcije, javna preduzeća, nad kojima Republika ili lokalni organi vlasti imaju direktnu ili indirektnu kontrolu nad više od 50% kapitala ili više od 50% glasova u organima upravljanja.

Postupak donošenja budžeta u Srbiji

- **Budžetski kalendar postoji** za svaku fazu u postupku donošenja budžeta i jedan važi za budžet Republike, a drugi za budžete lokalne samouprave.
- Narodna skupština Republike Srbije usvaja budžet u vidu zakona do 15. decembra za narednu godinu.
- **Budžet ima** opšti i posebni deo.

Postupak izvršenja budžeta

- **Izvršenje budžeta predstavlja** fazu u kojoj se sredstva koriste da bi se sprovele politike koje su ugrađene u budžet.
- Efikasno izvršenje budžeta podrazumeva i prilagodljivost na značajne promene u makroekonomskom okruženju koje se nisu mogle anticipirati.
- **U postupku izvršenja budžeta jednu od glavnih uloga ima** Ministarstvo finansija i naravno Uprava za trezor.
- Ministar finansija dva puta godišnje informiše Vladu RS o izvršenju budžeta.

Budžetska kontrola i revizija u Republici Srbiji

- Kontrola u opštem smislu reči znači aktivnost kojom se proverava pravilnost činjenica i ponašanja ljudi, radnih organizacija, u skladu sa utvrđenim merilima i zahtevima.
- **Kontrola u širem smislu obuhvata** internu kontrolu i internu reviziju.
- Zakonom je predviđena i eksterna revizija
- Sistem interne kontrole podrazumeva sistem procedura i odgovornosti svih lica uključenih u finansijske i poslovne procese i direktnih i indirektnih korisnika budžetskih sredstava, organizacija obaveznog socijalnog osiguranja i javnih preduzeća i formiranje odgovarajućih službi interne kontrole
- **Budžetska inspekcija vrši kontrolu** poslovnih knjiga, izveštaja, evidencija i druge dokumentacije kod korisnika budžetskih sredstava.

Državni dug i državne garancije

- **Državni ili javni dug obuhvata** sve finansijske obaveze države prema domaćim i stranim fizičkim i pravnim licima.
- **Javni dug je širi pojam od javnog zajma**, jer pored javnog zajma obuhvata i finansijske obaveze nastale po drugim ugovorima i zakonskim osnovama nekreditnog karaktera.
- **Zakon o javnom dugu Republike Srbije definiše** da je javni dug onaj koji nastaje po ugovorima koje je ona zaključila, dug po osnovu HOV, dug po ugovorima o reprogramiranju dugova nastalih u prethodnim periodima, dug po izdatim garancijama i dug lokalnih vlasti i drugih pravnih lica za koje je RS dala garancije.

Budžet Evropske unije

- **Motiv formiranja EU** je potreba za većim jedinstvom zemalja Zapadne Evrope, kao i ekonomski i društveni napredak istih.
- **Karakteristike EU:** Zajedničko tržište, usklađivanje ekonomskih politika privreda zemalja članica, harmoničan razvitak privreda, povećanje stabilnosti, ubrzanje rasta životnog standarda.
- Evropska centralna banka sprovodi monetarnu politiku EU.
- Evropska unija ima budžet.

- HVALA NA PAŽNJI